

Průřezové téma: **Společnost pro všechny**
Očekávaný výsledek učení: PTS-000-000-ZV5-001
Zkoumá a reflektuje rozmanitost světa.

Popis úrovně Na cestě

- Zjistí příklady svého propojení s různými místy a lidmi ve světě.

Dívej se kolem

Autorky materiálu: Mgr. Markéta Hossingerová, Ing. arch. Kristýna Stará, Ph.D.

Krátký textový popis

Ilustrace zaměřuje pozornost žáků k pozorování konkrétního místa ve svém okolí (např. ulice, stezky, parky, hřiště). Cílem je podpořit vnímání krajiny jako rozmanitého prostoru, který sdílíme s ostatními lidmi i živými tvory a který je zároveň utvářen přírodními i člověkem vytvořenými prvky. Žáci se v rámci aktivity vydávají na průzkum konkrétního místa ve svém okolí, které podrobně pozorují z pohledu dostupnosti a přístupnosti či jiných vlastních potřeb plynoucích z jejich identity. Sledují, kdo se v daném místě může snadno pohybovat a komu mohou v cestě stát překážky – například vysoký obrubník, oplocení, silnice bez přechodu nebo husté křoví. Aktivita rozvíjí smyslové vnímání, kritické myšlení, empatii a spolupráci. Závěrem žáci navrhnou jednoduchá zlepšení, která mohou vést ke zvýšení přívětivosti a bezpečnosti prostředí pro různé uživatele – včetně zvířat a rostlin. Ilustrace podporuje vztah k okolí, citlivé vnímání místa a respektující přístup k životu a světu.

Popis realizace

Společně v terénu:

V okolí školy vybereme jedno konkrétní místo (např. chodník, park, cesta k obchodům, ulice s auty, schody) a společně pozorujeme: Kdo a co tudy chodí? Kdo a co by tudy mohl chtít chodit? Co je na místě hezké nebo užitečné? Které jednotlivé prvky dokážeme pojmenovat? Jaké objekty místo obklopují (vystavěné, jako jsou domy, autobusová zastávka, ale i živé, např. stromy, křoviny aj.)? Co by mohlo někomu vadit, překážet nebo ho zdržet? Umí tu projít třeba starší člověk, maminka s kočárkem, ježek?

Práce ve skupinách:

Ve skupině si pořádně prohlédněte okolí. Všimněte si věcí, které usnadňují, nebo naopak ztěžují pohyb – například: vchody, schody, silnice, přechody, zábrany, dopravní značky, keře, tráva, zídky nebo úzké chodníky.

Každá skupina si vylosuje dvě karty – na každé je jiný „uživatel místa“. Může to být např. dítě s menším sourozencem, paní s hůlkou, člověk na vozíku, ježek hledající cestu do zahrady, veverka na cestě za ořechem.

Zkuste si představit, jak se tu cítí vaši „uživatelé“: Kudy by prošli snadno? Kde by měli problém? Co by jim mohlo pomoci – lavička, rampa, otvor v plotě, schůdek?

Poznamenejte si, co jste zjistili. Nakreslete mapku místa – a vyznačte na ní překážky a dobré prvky. Zaznamenejte, jaká byste navrhli zlepšení?

Na závěr budete své poznatky prezentovat ostatním. Řekněte jim: kdo byli vaši „uživatelé“, co bylo pro ně těžké a co by jim pomohlo, jaký návrh na zlepšení máte.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK k občanství a udržitelnosti Zohledňování propojenosti světa KOB-ZPS-000- ZV5-001	<i>Uvědomuje si vzájemnou propojenost společenských a ekologických aspektů různých situací ve svém okolí</i>	- vytvářím situace a zadání vyžadující prozkoumávání a interpretaci různých souvislostí v místním prostředí a mezi místem a širším světem (místně zakotvené učení) - podněcuji žáky ke kladení a zodpovídání otázek směřujících k hledání příčin a následků různých situací a procesů, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení a prohloubení otázek a odpovědí
KK k občanství a udržitelnosti Respektující vztah k životu a světu KOB-RES-000- ZV5-001	<i>Chová se citlivě k živým jedincům i k přírodě a svému okolí jako celku</i>	- vytvářím situace, při nichž žáci mohou prozkoumávat své okolí a pečovat o něj či zlepšovat ho

Metodický komentář pro učitele

Tato aktivita je určena žákům 3.–5. ročníků a doporučujeme ji realizovat jako blok či projektový den vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (možné tematické okruhy: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Rozmanitost přírody) či Umění a kultura. Hlavním cílem je podpořit vnímání každodenního prostředí jako rozmanitého prostoru, který je utvářen vzájemným působením vystavěných a přírodních prvků, a zároveň v dětech probudit citlivost vůči potřebám různých uživatelů krajiny – lidí i ostatních živých bytostí. Tím vytváříme základy vztahu k místu.

Žáci pracují ve skupinách (2–4 osoby) a venku pozorují konkrétní úsek krajiny – např. okolí školy, cestu na hřiště nebo k přechodu, zákoutí u plotu. Všímají si různých prvků, které podporují, nebo omezují pohyb: vchody, schody, zábrany, silnice, dopravní značení, přechody, zídky, zarostlá zeleň. Důležité je, aby žáci vnímali místa z perspektivy různých aktérů: malého dítěte, seniora, člověka s kočárkem, psa, ježka nebo ptáka. Díky tomu se učí chápat průchodnost krajiny jako vztahový fenomén – co je pro jednoho snadné, může být pro druhého bariéra.

Nápadník otázek pro průzkum místa z hlediska jeho průchodnosti:

- Kudy se tudy dá projít? Kudy ne? Proč?
- Které cesty lidé opravdu používají – a které ne? Co tomu brání?
- Jsou tu nějaké zdi, ploty, husté keře nebo silnice, které někomu znemožňují projít?
- Je tu někde schod, vysoký obrubník nebo jiná překážka?
- Kam by ses tudy dostal/a, kdybys měl/a kolečkové brusle, kočárek nebo berle?
- Prošel by tudy ježek? Veverka? Žába?
- Je tu pro zvířata bezpečné místo k přeběhnutí, schování nebo odpočinku?
- Jsou tu křoviny, kde by se dalo skrýt? Nebo je všude vidět?
- Dokázal/a by tudy projít babička s hůlkou? Nebo malé dítě samo?
- Kde by někdo mohl zakopnout nebo spadnout?
- Je tohle místo snadno přístupné i pro někoho na vozíku?
- Jak by ses tady cítil/a večer? A za deště?
- Kam se tudy lidé obvykle chtějí dostat? A dostanou se tam snadno?
- Je tohle místo propojené s ostatními? Nebo je „odříznuté“?
- Chybí tu někde cesta nebo propojení?
- Vede tato cesta k něčemu, nebo je slepá?

...

Role uživatelů: Každý žák nebo skupina dostane dvě kartičky s popisy „svého“ uživatele (např. „jsem starší paní s hůlkou“, „jsem pes na vodítku“, „jsem ježek hledající cestu domů“) a na jejím základě zkoumá, jak se v daném místě cítí jako daný obyvatel, co mu pomáhá a co brání v pohybu.

Ve všech variantách se žáci vědomě vžívají do jiné perspektivy, což podporuje empatii, kritické myšlení i schopnost formulovat návrhy změn.

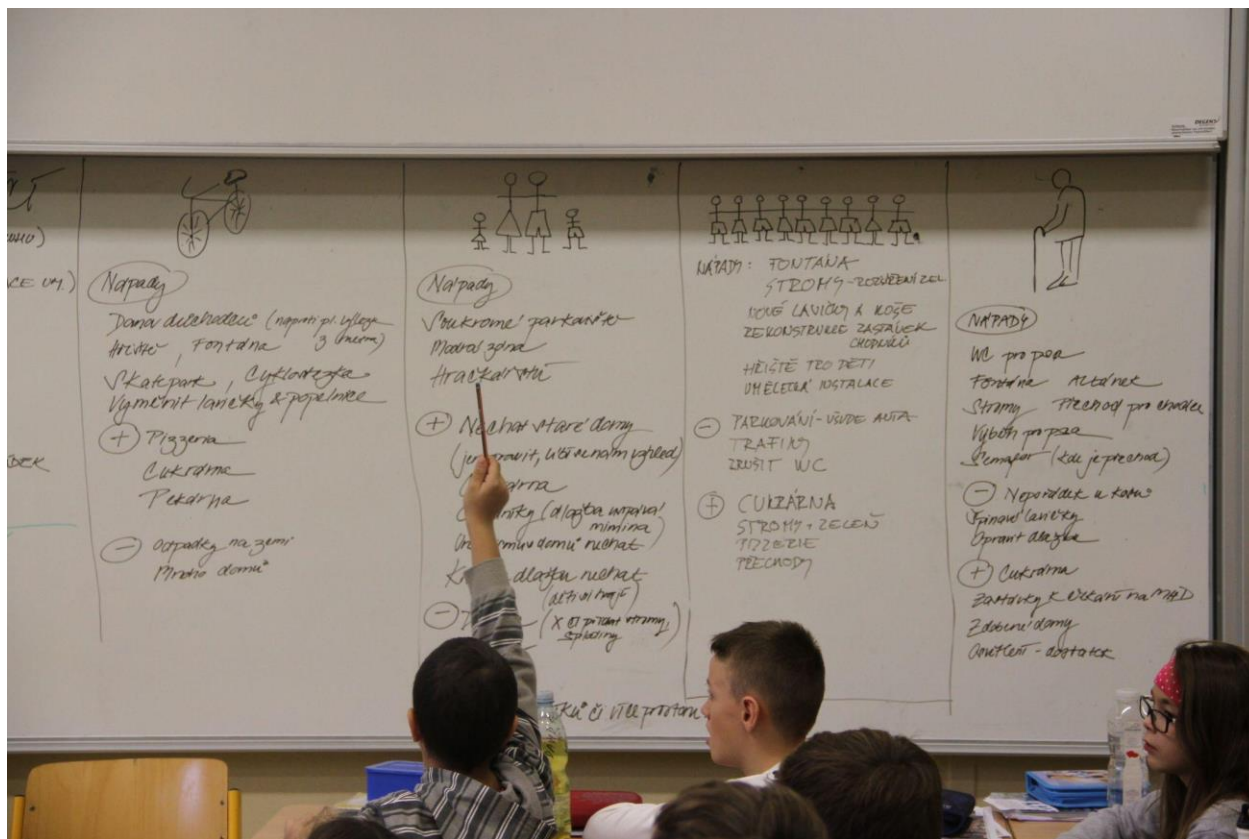
Aktivita může vést k drobné intervenci v prostoru – např. návrhu úpravy, výrobě značek nebo upozornění. Žáci tak uplatní své poznatky tvořivým způsobem, propojí pozorování s uměleckým ztvárněním a sdílejí výstupy s ostatními.

Popis ověřování

Učitel sleduje, zda žáci vnímají konkrétní místo jako prostor sdílený lidmi i ostatními živými tvory a zda si uvědomují, že různé skupiny (např. děti, senioři, zvířata) mají odlišné potřeby. Důraz je kladen na schopnost vžít se do perspektivy jiného uživatele místa a pojmenovat překážky či podporující prvky, které ovlivňují jeho pohyb a pobyt. Učitel vnímá, zda žáci dovedou spojit ekologické a společenské hledisko – např. že zábrana může chránit děti, ale zároveň omezit pohyb zvířat, nebo že zarostlý kout může být pro člověka neprostopupný, ale pro hmyz cenný.

Zároveň učitel pozoruje, zda žáci projevují citlivý postoj k živým bytostem – např. při interpretaci role zvířecího „uživatele“ místa, při návrzích opatření na zlepšení nebo při diskusi o tom, jak prostor ovlivňuje život přírody. Citlivost se může projevat v komentářích, výběru priorit nebo snaze o hledání řešení, která nejsou jen praktická, ale i ohleduplná k životu.

Ve fázi prezentace sleduje učitel nejen to, jak žáci sdílejí výsledky své práce, ale také způsob komunikace, spolupráce a schopnost obhájit své návrhy. Důležité je, zda žáci dovedou srozumitelně vysvětlit, koho jejich návrh zlepšení místa zohledňuje a jak navržená změna propojuje zájmy různých aktérů. Učitel si všímá, jestli jsou žáci schopni reagovat na dotazy spolužáků, případně přijmout zpětnou vazbu a přemýšlet o možných úpravách návrhu. Sleduje také, jak žáci reflektují, že různá řešení mohou mít různé dopady pro různé obyvatele místa, a zda vnímají, že každé rozhodnutí ve veřejném prostoru je výsledkem vyjednávání různých potřeb.

Ukázka hodnocení náměstí žáky 4. ročníku FZŠ Tábořská (Praha) – poznámky na základě vylosovaných rolí si psali žáci přímo v terénu do svých poznámek a vytištěných map (z webu mapy.cz). Následně diskutovali ve skupinách ve třídě a své závěry jednotlivé skupiny přednesly ve třídě. Všechny poznámky za jednotlivé skupiny byly učitelem během prezentace zapisovány zároveň na tabuli a na závěr byla vedena celotřídní diskuse nad tím, co mají jednotlivé skupiny společné, co rozdílné a proč.

Zdroje

STARÁ, Kristýna; VESELÝ, Martin; KYSEL'OVÁ, Terézia; URBAN, Ján; DOLEŽALOVÁ, Michaela et al. *Zapojování dětí a mladých lidí do tvorby sídel*. Online. Praha: Česká rada dětí a mládeže, Nadácia pre deti Slovenska, 2021. Dostupné z: https://www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/118. [cit. 2025-04-20].

BLAŽKOVÁ, Anna; KŘÍŽOVÁ, Anna. *Smysly v architektuře*. Praha, 2015. Dostupné z: https://www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/107. [cit. 2025-04-20].

KAČENOVÁ, Markéta; KOPECKÁ, Karolína; KADLECOVÁ, Marie. *Veřejný prostor a lidé*. Praha, 2015. Dostupné z: https://www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/21. [cit. 2025-04-20].

Blízké krajiny. Online. Praha, 2024. Dostupné z: <https://eduscape.online/units/view/blizke-krajiny/6-11?query=bl%C3%ADzk%C3%A9+krajiny>. [cit. 2025-04-20].